स्त्रीबालाभ्युपपत्तौ च बाह्यानां सिद्धिकारणम्। अहिंसा सत्यमस्तेयं शौचमिन्द्रियनिग्रहः। एतं सामासिकं धर्मं चातुर्वर्ण्येऽब्रवीन्मनुः। शूद्रायां ब्राह्मणाज्जातः श्रेयसा चेत् प्रजायते। अश्रेयान् श्रेयसीं जातिं गच्छत्यासप्तमाद्युगात्। शूद्रोब्राह्मणतामेति ब्राह्मणश्चैति शूद्रताम्। क्षत्रियाज्जातमेवन्तु विद्याद्वैश्यात्तथैव च। अनार्य्यायां समुत्पन्नोब्राह्मणात्तु यदृच्छया। ब्राह्मण्यामप्यनार्य्यात्तु श्रेयस्त्वं क्वेति चेद्भवेत्। जातोनार्य्यामनार्य्यायामार्य्यादार्य्योभवेद्गुणैः। जातोऽप्यनार्य्यादार्य्यायामनार्य्य इति निश्चयः। तावुभावप्यसंस्कार्य्याविति धर्मोव्यवस्थितः। वैगुण्याज्जन्मनः पूर्वमुत्तरः प्रतिलोमतः। सुबीजञ्चैव सुक्षेत्रे जातं सम्पद्यते यथा। तथार्य्याज्जात आर्य्यायां सर्वं संस्कारमर्हति। बीजमेके प्रशंसन्ति क्षेत्रमन्ये मनीषिणः। बीजक्षेत्रे तथैवान्ये तत्रेयन्तु व्यवस्थितिः। अक्षेत्रे बीजमुत्सृष्टमन्तरैव विनश्यति। अबीजकमपि क्षेत्रं केवलं स्थण्डिलं भवेत्। यस्माद्बीजप्रभावेण तिर्य्यग्जा ऋषयोऽभवन्। पूजिताश्च प्रशस्ताश्च तस्माद्बीजं प्रशस्यते। अनार्य्यमार्य्यकर्म्माणमार्य्यं चानार्य्यकर्म्मिणम्। सम्प्रधार्य्याब्रवीद्धाता न समौ नासमाविति।"

जातिभेदा वृद्धहारीतेनाप्युक्ता यथा

"ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्रा वर्णा यथाक्रमम्। आद्यास्त्रयो द्विजाः प्रोक्तास्तेषां वै मन्त्रसत्क्रियाः। सवर्णेभ्यः सवर्णासु जायन्ते हि सजातयः। तेषां सङ्करयोगाश्च प्रतिलोमानुलोमजाः। विप्रान् मद्धावसक्तस्तु क्षत्रियायामजायत। वैश्यायान्तु तथाम्बष्ठो निषादः शूद्रया तथा। राजन्याद्वैश्याशूद्र्योस्तु माहिष्योग्रौ तु तौ स्मृतौ। शूद्र्यां वैश्यात् तु करणस्त्रिधैव तेऽनुलोमजाः। विप्रायां क्षत्रियात् सूतः वैश्याद्वैदेहकस्तथा। चण्डालस्तु तथा शूद्रात्सर्वकर्मसु गर्हितः। मागधः क्षत्रियायां वै वैश्यात्, क्षत्ता शूद्रतः। शूद्रादयोगवं वैश्या जनयामास वै सुतम्। रथकारः करण्यान्तु माहिष्येण प्रजायते। असत्सन्ततयो ज्ञेयाः प्रतिलोमानुलोमजाः। प्रतिलोमासु वै जाता गर्हिताः सर्वकर्मसु"।

उशनसाऽप्युक्ता यथा

"अतः परं प्रवक्ष्यामि जातिवृत्तिविधानकम्। अनुलोमविधानञ्च प्रतिलोमविधिं तथा। सान्तरालकसंयुक्तं सर्वं संक्षिप्य चोच्यते। नृपाद् ब्राह्मणकन्यायां विवाहेषु समन्वयात्। जातः पुत्रोऽत्र निर्दिष्टः प्रतिलोमविधिर्द्विजः। वेदानर्हस्तथा चैषां धर्माणामनुबोधकः। सूताद्रूप प्रसूतायां सूतो वेणुक उच्यते। नृपायामेव तस्यैव जातो यश्चर्मकारकः। ब्राह्मण्यां क्षत्रियाच्चौर्य्याद्रथकारः प्रजायते। वृत्तञ्च शूद्रवृत्तस्य द्विजत्वं प्रतिषिध्यते। यानानां ये च वाढारस्तेषाञ्च परिचारकाः। शूद्रवृत्त्या तु जीवन्ति न क्षात्रं धर्ममाचरेत्। ब्राह्मण्यां वैश्यसंसर्गाज्जातोमागध उच्यते। वन्दित्वं ब्राह्मणानाञ्च क्षत्रियाणां विशेषतः। प्रशंसावृत्तिको जीवेद्वैश्यप्रेष्यकरस्तथा। ब्राह्मण्यां शूद्रसंसर्गाज्जातश्चाण्डाल उच्यते। सीसमाभरणं तस्य कार्ष्णायसमथापि वा। वर्षी कण्ठे समाबध्य झल्लरीं कक्षतोऽपि वा। मल्लापकर्षणं ग्रामे पूर्व्वाह्णे पपिशुद्धिकम्। नापराह्णे प्रविष्टोऽपि बहिर्ग्रामाच्च नैर्ऋते। पिण्डीभूता भवन्त्यत्र नो चेद् वध्या विशेषतः। चाण्डालाद्वैश्यकन्यायां जातः श्वपच उच्यते। श्वमांसभक्षणं तेषां श्वान एव च तद्बलम्। नृपायां वैश्यसंसर्गादायोगव इति स्मृतः। तन्तुवाया भवन्त्येव वसुकांस्योपजीविनः। शीलिकाः केचिदत्रैव जीवनं वस्त्रनिर्मिते। आयोगवेन विप्रायां जातास्ताम्रोपजीविनः। तस्यैव नृपकन्यायां जातः सूनिक उच्यते। सूनिकस्य नृपायान्तु जाता उद्बन्धकाः स्मृताः। निर्णेजयेयुर्वस्त्राणि अस्पृश्याश्च भवन्त्यतः। नृपायां वैश्यतश्चौर्य्यात् पुलिन्दः परिकीर्त्तितः। पशुवृत्तिर्भवेत्तस्य हन्युस्तान् दुष्टसत्वकान्। नृपायां शूद्रसंसर्गाज्जातः पुक्कश उच्यते। सुरावृत्तिं समारुह्य मधुविक्रयकर्मणा। कृतकानां सुराणाञ्च विक्रेता पाचको भवेत्। पुक्कशाद्वैश्यकन्यायां जातो रजक उच्यते। नृपायां शूद्रतश्चौर्य्याज्जातोरञ्जक उच्यते। वैश्यायां रञ्जकाज्जातो नर्त्तको गायको भवेत्। वैश्यायां शूद्रसंसर्गाज्जातो वैदेहकः स्मृतः। अजानां पालनं कुर्य्यान्महिषीणां गवामपि। दधिक्षीराज्यतक्राणां विक्रयाज्जीवनं भवेत्। वैदेहकात्तु विप्रायां जाताश्चर्म्मोपजीविनः। नृपायामेव तस्यैव कुचिकः पाचकः स्मृतः। वैश्यायां शूद्रतश्चौर्य्याज्जातश्चक्री स उच्यते। तैलपिष्टकजीवी तु लवणं भावयन् पुनः। विधिना ब्राह्मणः प्राप्य नृपायान्तु समन्त्रकम्। जातः सुवर्ण इत्युक्तः सानुलोमद्विजः स्मृतः। अथ वर्णक्रियां कुर्व-